

IPA KOMPONENTA IV – RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA – PROGRAM EUROPSKE UNIJE ZA HRVATSKU

PROJEKT

Implementacija novih kurikuluma

(UGOVOR O PRUŽANJU USLUGA)

Ovaj projekt financira
Europska Unija

EPRD – Office for
Economic Policy and
Regional Development

Agencija za
strukovno obrazovanje
i obrazovanje odraslih

GLAVNI PARTNER U PROJEKTU

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

Radnička cesta 37b, Zagreb

www.asoo.hr

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Rddigital

www.rddigital.hr

TISAK

Rddigital

NAKLADA

150 primjeraka

Ova publikacija tiskana je u okviru projekta „Implementacija novih kurikuluma“ (ugovor o pružanju usluga) koji se provodi u sklopu IPA Programa, Komponente IV – Razvoj ljudskih potencijala. Usluge pruža EPRD – Office for Economic Policy and Regional Development u suradnji s European Profiles SA, University of Jyväskylä i Chronos Info.

Ova publikacija izrađena je uz pomoć Europske Unije. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost EPRD-a i ni na koji se način ne može smatrati da odražava gledišta Europske Unije.

IPA – Instrument pretpristupne pomoći

Instrument pretpristupne pomoći (eng. Instrument for Pre-Accession Assistance – IPA) pretpristupni je program za razdoblje od 2007. do 2013. godine koji zamjenjuje dosadašnje programe CARDS, Phare, ISPA i SAPARD.

Osnovni ciljevi ovog programa su pomoć u izgradnji institucija i vladavine prava, ljudskih prava, uključujući i temeljna prava, prava manjina, jednakost spolova i nediskriminaciju, administrativne i ekonomske reforme, ekonomski i društveni razvoj, pomirenje i rekonstrukciju te regionalnu i prekograničnu suradnju.

IPA Komponenta IV Razvoj ljudskih potencijala doprinosi jačanju gospodarske i socijalne kohezije, te prioritetima Europske strategije zapošljavanja u području zapošljavanja, obrazovanja, stručnog osposobljavanja i socijalnog uključivanja.

“Europsku Uniju čini 27 zemalja članica koje su odlučile postupno povezivati svoja znanja, resurse i sudbine. Zajednički su, tijekom razdoblja proširenja u trajanju od 50 godina, izgradile zonu stabilnosti, demokracije i održivog razvoja, zadržavajući pritom kulturalnu raznolikost, toleranciju i osobne slobode. Europska Unija posvećena je dijeljenju svojih postignuća i svojih vrijednosti sa zemljama i narodima izvan svojih granica.”

Europska komisija izvršno je tijelo EU.

PROJEKT

Implementacija novih kurikuluma

(UGOVOR O PRUŽANJU USLUGA)

Ovaj projekt dio je širega procesa modernizacije sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (SOO) u skladu s ciljevima određenim *Strategijom razvoja sustava strukovnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj 2008. – 2013.* Oslanjajući se na dosadašnje rezultate, ostvarene kroz CARDS program, ovaj projekt će osnažiti inovativne kapacitete strukovnih škola i omogućiti im da u većoj mjeri budu ključni promicatelji strukovnih inovacija.

Rastuća važnost SOO-a zahtijeva aktivniju ulogu strukovnih škola te promicanje inovacija od strane samih škola. Stoga je potrebno povećati motiviranost i inicijative strukovnih škola te stupanj njihova sudjelovanja u procesu prepoznavanja nužnih promjena i poboljšanja.

OPĆI CILJ

Opći cilj reforme kojoj ovaj projekt pridonosi je ojačati cjelokupnu modernizaciju i fleksibilnost SOO-a u Republici Hrvatskoj kako bi se poboljšala njegova relevantnost u odnosu na tržište rada i mogućnost odgovaranja na strukturne promjene u hrvatskome gospodarstvu - u skladu s pravnom stečevinom EU-a u relevantnim područjima.

SVRHE PROJEKTA

- Potaknuti uvođenje novih, visokokvalitetnih kurikuluma i sustavnog pristupa razvoju inovativne kulture u strukovnim školama, u skladu s potrebama tržišta rada na lokalnoj i/ ili regionalnoj razini;
- Razviti kapacitete Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO) i strukovnih škola za uspješnu pripremu i provedbu grant-sheme (dodjele nepovratnih sredstava) te budućih projekata.

GLAVNE PROJEKTNE AKTIVNOSTI

Škole za strukovno obrazovanje u Republici Hrvatskoj i Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO) imaju glavnu ulogu u projektnim aktivnostima.

U KOMPONENTI 1

- Rad na provedbi ovog projekta uključuje i predstavnike raznih dionika na području SOO-a koji će kroz sudjelovanje u radnoj skupini razviti Strateški okvir koji će odrediti širi opseg prihvatljivih inovacija strukovnih škola te mehanizme i preporuke za njihovo prepoznavanje i provedbu.
- Kroz ovaj projekt identificirati će se i prenijeti postojeća znanja o inovacijama od strane strukovnih škola koje su već stekle iskustvo i postigle dobre rezultate u tom smislu. Kada bude razvijen, Strateški će okvir biti raspravljen i ocijenjen unutar širega kruga strukovnih škola i relevantnih dionika.

U KOMPONENTI 2

- Osnovan je centar za pomoć (help-desk) strukovnim školama, korisnicima nepovratnih sredstava u sklopu grant-scheme „Implementacija novih kurikuluma“, a pored toga za ove strukovne škole održane su i radionice o samoj provedbi projekata;
- Skupina stručnjaka bit će osposobljena za pružanje edukacije predstavnicima strukovnih škola za uspješnu pripremu budućih projekata (u sklopu budućih IPA natječaja za dodjelu nepovratnih sredstava te Europskog socijalnog fonda).

Sadržaj

1. IZRADBA I SVRHA/SPECIFIČNA ULOGA SMJERNICA.....	7
2. TEORIJSKA PODLOGA/POJAŠNJENJE RELEVANTNIH POJMOVA I PRISTUPA.....	8
2.1. Osnove pojmova nadzor i evaluacija te njihove dodirne točke.....	8
2.2. Pilotiranje novih strukovnih kurikuluma i provedba nadzora i evaluacije.....	10
3. NADZOR I EVALUACIJA PROVEDBE NOVIH KURIKULUMA U PILOT-STRUKOVNIM ŠKOLAMA – METODOLOGIJA.....	12
3.1. Etapa 1: Utvrditi cjeloviti kontekst pilotiranja novog strukovnog kurikuluma i iznijeti relevantne preporuke MZOS-u.....	13
3.2. Etapa 2: Pripremiti mehanizme za provedbu novih kurikuluma u odabranim pilot-strukovnim školama.....	14
3.3. Etapa 3: Utvrditi/predložiti MZOS-u konkretne ciljeve evaluacije i pitanja/kriterije za evaluaciju (uključujući pokazatelje).....	15
3.4. Etapa 4: Utvrditi podatke/pokazatelje o početnom stanju.....	18
3.5. Etapa 5: Odabrati odgovarajuće instrumente/alate za nadzor i evaluaciju te izraditi konačni plan nadzora i evaluacije.....	19
3.6. Etapa 6: Izvještavanje - tumačenje dobivenih informacija i konkretne preporuke MZOS-u.....	24
4. PREPORUKE.....	25
DODATCI.....	26
DODATAK 1.....	26
DODATAK 2.....	30
DODATAK 3.....	35
DODATAK 4.....	37
DODATAK 5.....	39
DODATAK 6.....	41
DODATAK 7.....	44
LITERATURA.....	45

1. IZRADBA I SVRHA/SPECIFIČNA ULOGA SMJERNICA

Ove smjernice izrađene su u sklopu IPA projekta „Implementacija novih kurikuluma”, čija je svrha bila poticati uvođenje novih strukovnih kurikuluma i, općenito, inovacija, u sustavu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Republici Hrvatskoj.

Cilj smjernica jest pružiti metodološku potporu Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO) pri provedbi nadzora i evaluacije novih kurikuluma u pilot-strukovnim školama u Republici Hrvatskoj.

Smjernice predstavljaju okvirni metodološki pristup te uključuju:

- kratku teorijsku podlogu pojmova *nadzor* i *evaluacija* te relevantne pristupe koji se primjenjuju u kontekstu obrazovnog sustava, odnosno sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja;
- primjere testiranih alata/analitičkih instrumenata za nadzor i evaluaciju koji se mogu brzo i jednostavno prilagoditi/primijeniti, ovisno o specifičnom kontekstu na nacionalnoj razini ili na razini škole.

Stoga smjernice ne treba promatrati kao dovršene upute za djelovanje. Očekuje se da će ASOO dodatno razraditi smjernice u skladu s rezultatima cjelokupne reforme sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Republici Hrvatskoj.

Kako bi se osigurala potpuna komplementarnost s ključnim rezultatima cjelokupne reforme sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Hrvatskoj, uz ove je smjernice preporučljivo koristiti i *Priručnik za samovrjednovanje* izrađen u sklopu IPA projekta “Razvoj sustava osiguranja kvalitete u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju”.

Temeljem navedenih značajki, glavne uloge smjernica su:

- a) **standardizirajuća uloga:** pridonijeti standardizaciji metodologije koja će se koristiti za nadzor i evaluaciju provedbe novih strukovnih kurikuluma u Hrvatskoj u skladu s najnovijim trendovima razvoja sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Europskoj uniji;
- b) **informativna uloga:** predstavljati bazu informacija za sve one koji su zainteresirani za temu te izravno ili neizravno uključeni u rad na strukovnim kurikulumima;
- c) **uloga osiguranja kvalitete u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju:** stvoriti uvjete za jedinstveni, suvisli pristup i transparentnost relevantnih procesa, uključujući metode prikupljanja podataka te razradbu ključnih pokazatelja u sustavu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja.

S obzirom na ishod reforme strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Republici Hrvatskoj, smjernice su prvenstveno namijenjene zaposlenicima ASOO-a, s naglaskom na zaposlenike Odjela za razvoj i osiguravanje kvalitete sustava strukovnog obrazovanja te Odjela za strukovne kvalifikacije i povezivanje obrazovanja s tržištem rada.

2. TEORIJSKA PODLOGA/POJAŠNJENJE RELEVANTNIH POJMOVA I PRISTUPA

Osnovni preduvjet za učinkovito provođenje procesa nadzora i evaluacije jest da sve uključene strane posjeduju temeljno znanje o *nadzoru* i *evaluaciji* te da su upoznati sa svrhom pilot-provedbe novih kurikuluma.

2.1. Osnove pojmova *nadzor* i *evaluacija* te njihove dodirne točke

Često postoji tendencija izjednačavanja značenja pojmova *nadzor* i *evaluacija* pa se te dvije riječi koriste kao sinonimi. Međutim, radi se o dva različita koncepta, a dodirna točka im je vremenski okvir u kojem se istodobno odvijaju aktivnosti opisane pod pojmovima *nadzor* i *evaluacija*.

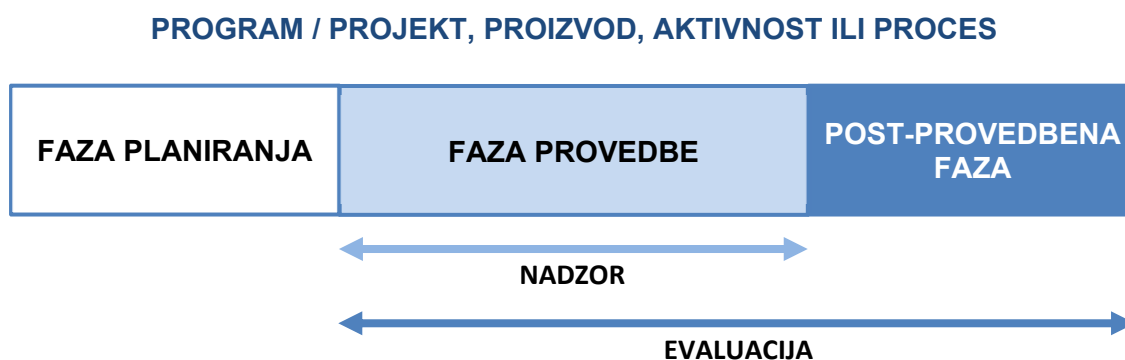
Nadzor je aktivnost svakodnevnog prikupljanja i pregledavanja informacija koje ukazuju na napredak nekog programa/projekta, proizvoda, aktivnosti ili procesa, na prisutnost čimbenika koji će dovesti do uspjeha te pojašnjavaju koji to aspekti, ako uopće postoje, zahtijevaju ispravke/preinake. Drugim riječima, nadzor se može definirati kao kontinuirana funkcija koja sustavno prikuplja podatke o određenim pokazateljima kako bi se donositelje odluka i ključne dionike obavijestilo o napredovanju i dostignućima u smislu etapa/rezultata, u odnosu na dodijeljene resurse (financijske resurse, materijalne resurse, ljudske potencijale) i usuglašene rokove. Rutinski nadzor podataka vezanih uz pojedini program/projekt, proizvod, aktivnost ili proceduru najčešće se temelji na *inputu* i *outputu* kako bi se olakšalo ocjenjivanje učinkovitosti.

Nadzor služi za prikupljanje kvantitativnih i kvalitativnih podataka koji bi trebali postati *input* za proces evaluacije. Učestalost prikupljanja podataka može varirati, ovisno o vrsti podataka i potrebama projekta, no potrebno je jasno rasporediti odgovornosti za prikupljanje podataka i analizu, kako bi se izbjegla dvosmislenost ili redundancija. Potrebno je koristiti različite kvantitativne i kvalitativne metode za prikupljanje podataka, a putem nadzora podatci bi se prikupljali na različitim razinama.

Evaluacija, s druge strane, nastoji ispitati program/projekt, proizvod, aktivnost ili proces u cjelosti – kontekst, *input*, proces, *output*, rezultat i učinak – te sastaviti preporuke koje bi mogle dovesti do revizije nacрта programa/aktivnosti te djelomičnog ili cjelovitog odobrenja, odnosno zamjene programa/aktivnosti. To je proces utvrđivanja problematičnih područja koja utječu na donošenje odluke, odabira odgovarajućih informacija te prikupljanja i analize informacija koje će donositeljima odluka pomoći pri odabiru između postojećih mogućnosti.

Nadzor i evaluacija imaju odvojene, ali međusobno povezane, funkcije u sustavu nadzora i evaluacije. Neki izvori prikazuju ih kao inherentne, ali opet različite procese, a drugi ih izvori tretiraju kao jedinstveni, pojednostavljeni, jednodimenzionalni proces. Kako bi sustav bio zaista djelotvoran, nadzor i evaluacija trebali bi se promatrati kao dvije odvojene, ali integrirane sastavnice sustava nadzora i evaluacije nekog programa/projekta, proizvoda, aktivnosti ili procesa. Stoga je temeljna razlika između nadzora i evaluacije vidljiva u svrsi – svrha nadzora jest unaprjeđenje/usavršavanje provedbe i ukazivanje na nedostatke kako bi ih se moglo riješiti na razini donošenja odluka, a svrha evaluacije je procjena, prosudba i, u nekim slučajevima, davanje preporuka o konačnom odobrenju programa/projekta, proizvoda, aktivnosti ili procedure.

Prikaz 1: Dodirne točke između pojmova *nadzor* i *evaluacija*

Općenito govoreći, proces osmišljavanja metodologije za djelotvorni proces nadzora i evaluacije utemeljen je na nizu elemenata koji su prikazani u tablici.

Tablica 1: Nadzor i evaluacija – uobičajeni elementi korišteni pri osmišljavanju metodologije

Obuhvat evaluacije	Obuhvat evaluacije utvrđuje vremenski okvir, financijska sredstva, geografsko područje, ciljne skupine, organizacijsku postavu, uvjete provedbe, institucionalni kontekst i politike te druge dimenzije koje evaluacija treba pokriti. Utvrđuju se diskrepancije između planiranih i stvarnih elemenata provedbe razvojnog projekta.
Pitanja/kriteriji za evaluaciju	Pitanja i pripadajući kriteriji raspoređuju se u različite klastere, s obzirom na različite «perspektive» iz kojih se promatraju predmeti evaluacije.
Pokazatelj	Kvantitativni ili kvalitativni čimbenik ili varijabla koji predstavlja jednostavno i pouzdano sredstvo mjerenja postignuća, kako bi se izmjerio učinak promjena povezanih s projektom ili kako bi se olakšala procjena uspješnosti sudionika u razvojnom procesu. (Organizacija za europsku suradnju i razvoj) Mjerljivi opis ciljeva u odnosu na količinu, kvalitetu, ciljne skupine, vrijeme i/ili mjesto. (Europska komisija)
Primarni podatci	Primarni podatci su oni koji se prikupljaju pomoću anketa, sastanaka, rasprava u fokus-grupama, razgovora ili drugih metoda koje uključuju izravni kontakt s ispitanicima.
Sekundarni podatci	Sekundarni podatci su postojeći podatci koji su prikupljeni, ili će biti prikupljeni za konkretnu svrhu ili u okviru uobičajenih postupaka od strane drugih dionika za neku drugu/općenitu namjenu.

Alati/instrumenti za prikupljanje podataka	Alati/instrumenti koji se koriste za utvrđivanje izvora informacija i prikupljanje/obradu informacija tijekom evaluacije, primjerice ankete, izravna promatranja, razgovori, fokus-grupe, mišljenja stručnjaka, studije slučaja i sekundarna istraživanja/proučavanja postojeće literature.
Formativna evaluacija (povezani pojam: evaluacijsko međuizvješće)	Evaluacija koja za cilj ima unaprijediti uspješnost, najčešće se provodi tijekom provedbene faze.
Sumativna evaluacija (povezani pojam: završna evaluacija)	Evaluacija koja se provodi na kraju projekta (ili faze unutar projekta) kako bi se utvrdilo do koje su mjere postignuti očekivani ishodi/učinci. Sumativna evaluacija namijenjena je za pronalazak informacija o vrijednosti određenog projekta.

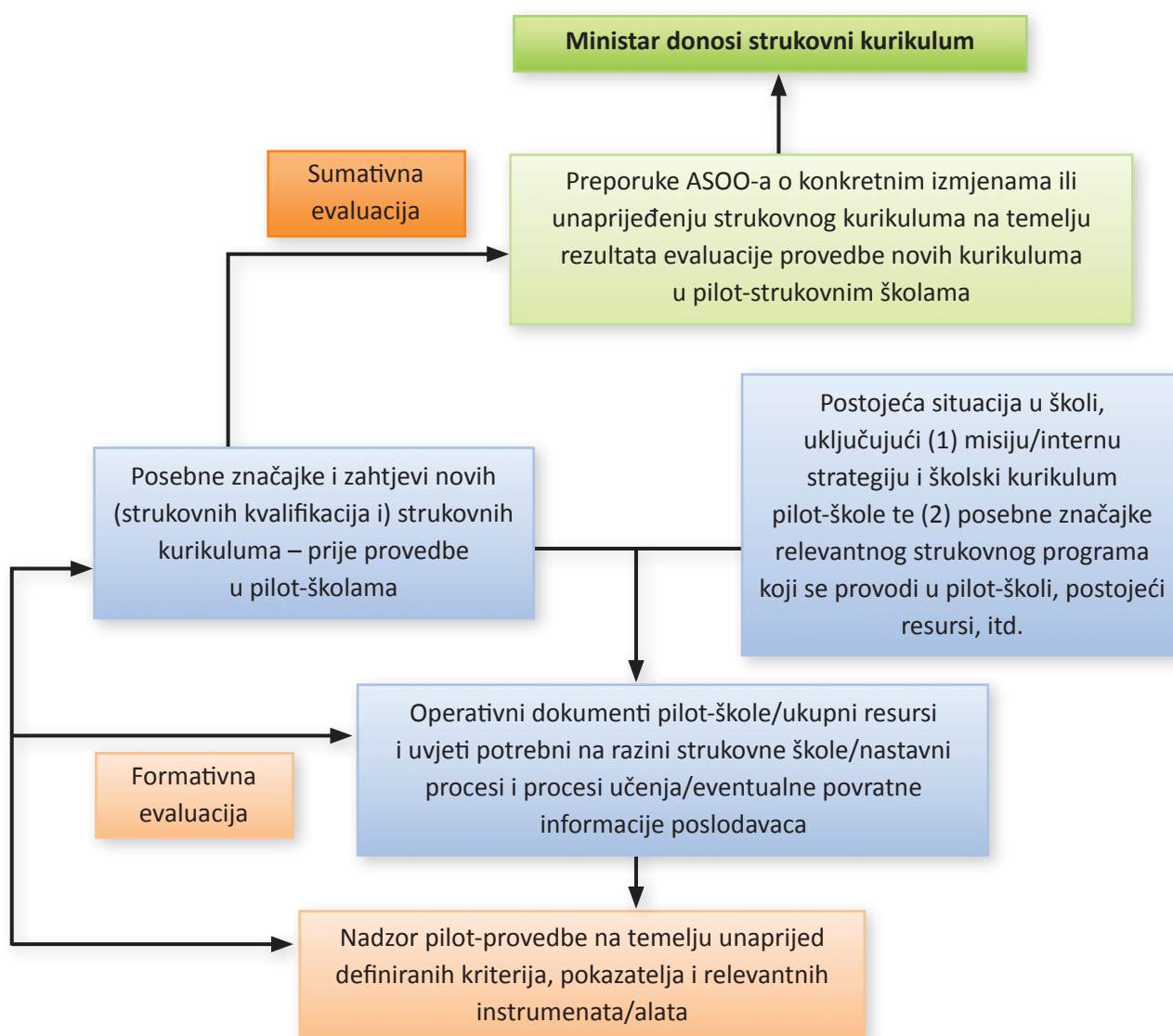
2.2. Pilotiranje novih strukovnih kurikuluma i provedba nadzora i evaluacije

Nove bi kurikulume prije potpune provedbe trebalo testirati/pilotirati. Svrha je pilotiranja kurikuluma provjera djelotvornosti strukovnog kurikuluma (i, u konačnici, pripadajuće kvalifikacije) te unošenje eventualnih promjena prije odobrenja od Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta. Stoga proces treba uključivati sveobuhvatni nadzor i evaluaciju (i formativnu i sumativnu evaluaciju) pilot-provedbe kurikuluma kako bi se utvrdilo sljedeće:

- Nedostatke unutar kurikuluma ili nedostatke u načinu njegove provedbe (uključujući sadržaj, materijale za nastavu/učenje, pedagoška/didaktička/metodička i stručna/sektorska znanja te vještine strukovnih nastavnika, itd.);
- Djelotvornost i korisnost u ostvarivanju ciljeva relevantne strukovne kvalifikacije, odnosno unaprijed definiranih ishoda učenja i jedinica;
- Na kraju, do koje se mjere odgovorilo na potrebe tržišta rada ili zahtjeve visokoobrazovnih programa.

Takav bi proces Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta trebao omogućiti donošenje odluke o odobrenju kurikuluma na temelju rezultata evaluacije.

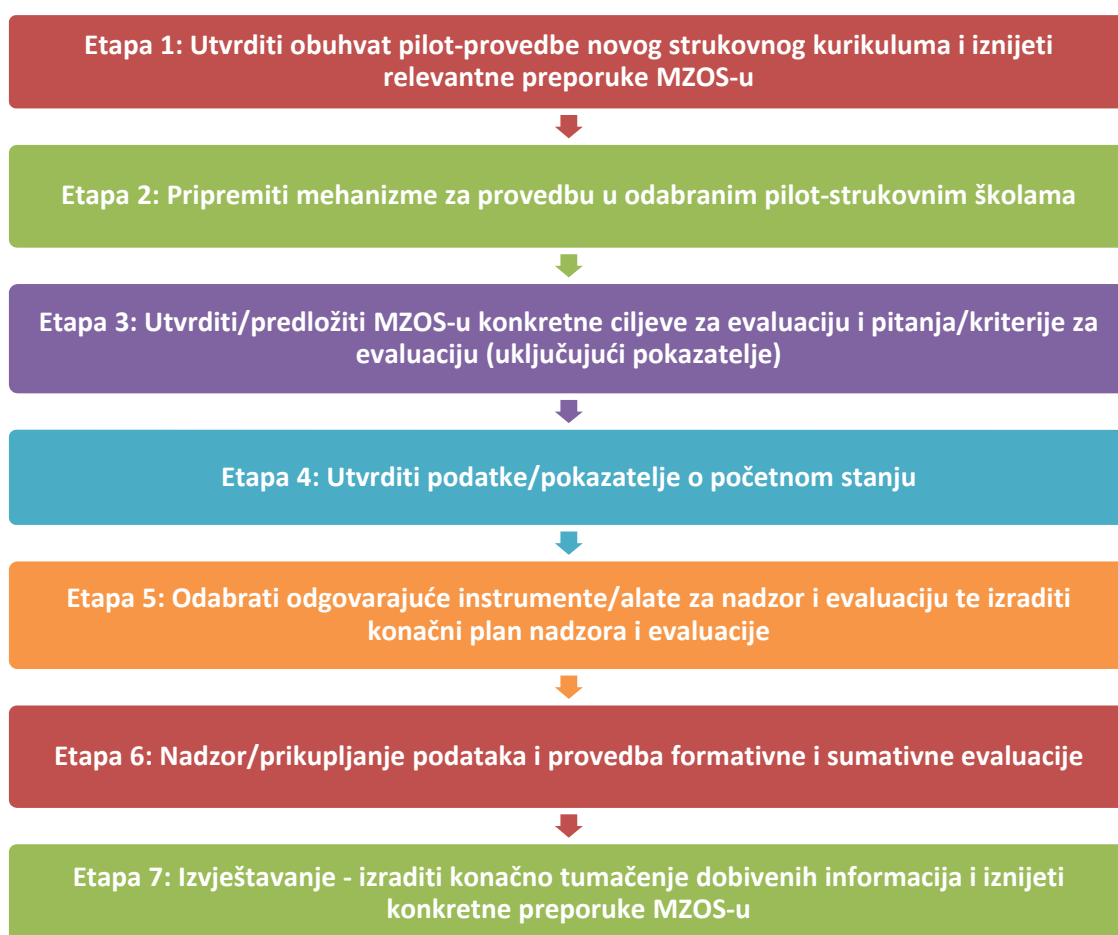
Prikaz 2: Provedba strukovnih kurikuluma u pilot-strukovnim školama – pregled ciklusa nadzora i evaluacije

3. NADZOR I EVALUACIJA PROVEDBE NOVIH KURIKULUMA U PILOT-STRUKOVNIM ŠKOLAMA – METODOLOGIJA

Pilot-testiranje/provedba novih kurikuluma u pilot-strukovnim školama ozbiljan je i složen proces te je stoga potrebno izraditi strukturiranu metodologiju za provedbu procedura nadzora i evaluacije. Kako bi se nadzor i evaluacija novih strukovnih kurikuluma provedli na pravilan način i potpomogli proces odlučivanja, potrebno je razmotriti sljedeće etape:

Prikaz 3: Etape u procesu nadzora i evaluacije novih kurikuluma u pilot-strukovnim školama

U nastavku slijedi detaljna razrada svih etapa.

3.1. Etapa 1: Utvrditi cjeloviti kontekst pilotiranja novog strukovnog kurikuluma i iznijeti relevantne preporuke MZOS-u

U skladu sa specifičnim zahtjevima novog kurikuluma i, ako postoje, dodatnim zahtjevima relevantnog sektorskog vijeća, ASOO provodi procjenu relevantnih potreba s ciljem davanja preporuka MZOS-u o obuhvatu provedbe novog strukovnog kurikuluma, uključujući strategiju uzorkovanja (uzorci nisu zasnovani na vjerojatnosti; ne koristi se statistička teorija nego se radi o oslanjanju na subjektivnu prosudbu u utvrđivanju do koje mjere uzorak iskazuje značajke strukovnih škola/učenika u strukovnim školama):

- provedbu novog strukovnog kurikuluma potrebno je provesti u više od jedne pilot-strukovne škole;
- u odabranim pilot-školama, novi bi strukovni kurikulum trebalo pilotirati u svim razrednim odjelima ili u odabranim razrednim odjelima određene generacije/učenika upisanih u pilot-strukovnu školu.

Konačna odluka MZOS-a o ukupnom kontekstu/uzorku uvelike će ovisiti o tome je li novi strukovni kurikulum nastao na nacionalnoj razini (odnosno na inicijativu ASOO-a, izrađen od strane radnih skupina ASOO-a) ili je novi kurikulum rezultat inicijative na nižoj razini (odnosno, osmislila ga je neka strukovna škola na temelju metodologije za izradbu standarda zanimanja, strukovnih kvalifikacija i kurikuluma koju priprema i razvija ASOO).

Praksa pokazuje da strukovne škole u Hrvatskoj, koje nude iste strukovne programe, odnosno provode iste strukovne kurikulume nisu u potpunosti ujednačene, pogotovo u pogledu materijalnih i kadrovskih uvjeta. Stoga bi neki od potencijalnih nedostataka i problema koji bi mogli ometati proces odabira pilot-škola, odnosno utvrđivanja relevantnog uzorka mogli biti:

- standardi vezani za nastavnu opremu u školi (učionicama, laboratorijima, radionicama), a koji nisu ujednačeni;
- prevelik broj učenika s obzirom na nastavnu/IT-opremu;
- novi strukovni kurikulum ne donosi samo nove nastavne sadržaje nego i organizacijske promjene i nove nastavne metode, uključujući metode vrjednovanja učenika – postoji jasna potreba za dodatnim stručnim usavršavanjem i osposobljavanjem nastavnika koje bi se moglo provesti tijekom pilot-provedbe novih kurikuluma;
- u potpunosti razumjeti bit ishoda učenja, odnosno kako ishode učenja djelotvorno provesti kroz nastavni sadržaj i metode vrjednovanja.

Nakon što MZOS odobri ukupni kontekst/uzorak te objavi službenu potvrdu da odabrana pilot-strukovna škola zadovoljava minimalne uvjete (u skladu sa Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Članci 92., 93., 94. i 95.), ASOO treba utvrditi osnovne nedostatke u odabranim pilot-strukovnim školama u pogledu materijalnih i kadrovskih uvjeta, kako bi se moglo nastaviti s provedbom preostalih etapa.

3.2. Etapa 2: Pripremiti mehanizme za provedbu novih kurikuluma u odabranim pilot-strukovnim školama

Nakon što MZOS odobri pilot-strukovne škole, radit će se na pripremi specifičnih mehanizama za provedbu u svakoj od odabranih škola. Kako bi se osigurala što bolja troškovna učinkovitost i korištenje postojećih resursa na razini strukovne škole, Povjerenstvo za kvalitetu određene pilot-strukovne škole preuzima ulogu koordinacije nadzora i evaluacije pilot-provedbe novog strukovnog kurikuluma. Povjerenstvo za kvalitetu postoji u svakoj strukovnoj školi u svrhu provođenja procesa samovrjednovanja. Osim uobičajenih zadataka u kontekstu unutarnjeg osiguranja kvalitete/procesa samovrjednovanja, posebni su zadatci Povjerenstva za kvalitetu u pilot-školi tijekom pilot-provedbe, odnosno procesa nadzora i evaluacije, sljedeći:

- u uskoj suradnji s ASOO-om, sudjelovati u utvrđivanju kriterija/pitanja za evaluaciju i relevantnih pokazatelja;
- koordinirati aktivnosti nastavnika koji poučavaju u pilot-razrednim odjelima;
- u uskoj suradnji s ASOO-om, nadzirati suodnos između prihvaćenih ishoda učenja unutar modula/ciljeva modula, odnosno unutar predmeta/planiranih nastavnih sati po predmetima;
- nadzirati suodnos između nastavnih sadržaja i pripadajućih metoda vrjednovanja – stjecanje propisanih ishoda učenja iz standarda strukovne kvalifikacije iz različitih modula/predmeta;
- utvrditi probleme koji se javljaju u nastavnom procesu, npr. krivo shvaćanje ishoda učenja, nedovoljno metodoloških znanja i vještina kod nekih nastavnika, nedovoljno iskustva u korištenju suvremenih tehnologija, odnosno suvremene strukovne didaktičke opreme;
- nadzirati druge aspekte kurikuluma/minimalne materijalne uvjete:
  - diseminaciju i prikupljanje različitih upitnika za kvalitativnu analizu kurikuluma, u skladu sa zahtjevima ASOO-a;
  - uspostavljanje i ažuriranje interne baze podataka;
  - analizu postignuća polaznika strukovnih škola krajem svake školske godine;
  - osiguravanje adekvatne pripreme za korištenje drugih instrumenata/alata za nadzor i evaluaciju, u skladu sa zahtjevima ASOO-a.

Jedan od strukovnih nastavnika (koji u trenutku pokretanja pilot-provedbe novog kurikuluma nije član Povjerenstva za kvalitetu) imenuje se na mjesto Koordinatora pilot-provedbe kurikuluma te za vrijeme trajanja pilot-provedbe postaje pridruženi član Povjerenstva za kvalitetu.

3.3. Etapa 3: Utvrditi/predložiti MZOS-u konkretne ciljeve evaluacije i pitanja/kriterije za evaluaciju (uključujući pokazatelje)

Nastavno na aktivnosti usmjerene na jačanje kapaciteta odabranih pilot-strukovnih škola (koje za cilj imaju upoznati nastavnike u pilot-školama s metodologijom za razvoj strukovnih kvalifikacija/kurikuluma i sa značajkama novog kurikuluma), ASOO utvrđuje i, zatim, predlaže MZOS-u:

- specifične ciljeve evaluacije provedbe novog strukovnog kurikuluma u odabranim pilot-strukovnim školama,
- pripadajuća pitanja/kriterije za evaluaciju te popis potencijalnih pokazatelja za korištenje u procesu nadzora i evaluacije.

Pitanja/kriteriji za evaluaciju i potencijalni pokazatelji trebali bi odražavati opće zahtjeve novog strukovnog kurikuluma te početne nalaze o općim uvjetima u pilot-strukovnim školama, uključujući prepoznate diskrepancije među strukovnim školama u pogledu materijalnih i kadrovskih uvjeta. Osim tema koje su relevantne na nacionalnoj razini, pitanja/kriteriji za evaluaciju trebali bi, tamo gdje se to može primijeniti, odražavati regionalnu problematiku ili problematiku određene strukovne škole, odnosno specifična prioritetna pitanja kao što su rodna pitanja, okoliš i posebne obrazovne potrebe (učenici s posebnim potrebama).

U **Dodatku 2** ovih smjernica nalazi se popis relevantnih pitanja/kriterija za evaluaciju. Popis nije isključiv, a elemente je moguće dodatno povezivati, dodavati i razrađivati.

Nadalje, proces nadzora i evaluacije pilot-kurikuluma mora biti utemeljen na jasnim i mjerljivim pokazateljima kao esencijalnim elementima tog procesa. U kontekstu obrazovanja, pokazatelji su alat koji bi trebao omogućiti i uvid u stanje sustava obrazovanja u određenom trenutku i promjene unutar nekog pojedinačnog aspekta tog sustava obrazovanja (uključujući reformu/razvoj kurikuluma), i, na kraju, korištenje relevantnih analiza u odgovarajućim procesima odlučivanja.

Strukovne kvalifikacije i strukovni kurikulumi te pripadajuće kompetencije koje se stječu u srednjim strukovnim školama predstavljaju ključni element u razvoju/reformi sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Stoga je neupitna potreba za korištenjem valjanih i međunarodno priznatih pokazatelja. Dijelimo ih u četiri skupine:

- pokazatelji *inputa/ulazni pokazatelji*
- pokazatelji procesa
- pokazatelji rezultata
- pokazatelji učinka

Prikaz 4: Pokazatelji u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju, odnosno u procesu cjeloživotnog učenja

Opis/definicije prethodno spomenutih vrsta pokazatelja te popis potencijalnih pokazatelja koje je moguće preuzeti i, na kraju, koristiti u procesu nadzora i evaluacije provedbe novih strukovnih kurikuluma u pilot-strukovnim školama nalaze se u **Dodatku 1** ovih smjernica. Popis nije isključiv, a odgovarajuće elemente/kriterije moguće je dodatno povezivati, dodavati i razrađivati.

Konačni popis pokazatelja koji se mogu koristiti u procesu nadzora i evaluacije pojedinih aspekata strukovnog kurikuluma moguće je sastaviti tek nakon provjere dostupnosti podataka/varijabli potrebnih za izradbu pokazatelja. Stoga je nužno da uvijek postoji kompromis između onoga što je poželjno i onoga što je u nekom trenutku dostupno (odgovarajuće postojeće statistike) te izvedivo. U kontekstu hrvatskog sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, već su definirane razne vrste pokazatelja u okvirima sljedećih baza podataka i analitičkih/strateških alata (vidi također poglavlje **3.4. Etapa 4: Utvrditi podatke/pokazatelje o početnom stanju**):

- “e-Matica”;
- “VETIS”;
- “Statistički podatci i podatci o uspješnosti” definirani u “Priručniku za samovrjednovanje”;
- “e-Kvaliteta” – podatci vezani uz postupak samovrjednovanja u srednjim strukovnim školama;
- “Profili sektora” – strateški alat koji treba promatrati kao analitičku podlogu za usklađivanje potreba tržišta rada i obrazovnih programa u strukovnim školama.

Tablica 2: Obrazac – Matrica za pitanja/kriterije za evaluaciju s primjerima pokazatelja

Područje evaluacije	Pitanje/kriterij za evaluaciju	Mogući pokazatelji (maksimalno ?? po pitanju/kriteriju za evaluaciju)	Posebne napomene/ pojašnjenja
<u>Primjer</u>	<u>Primjer</u>	% strukovnih nastavnika prema dobi/stažu	
Provedivost novog kurikuluma	Mogu li nove kurikulume provesti postojeći strukovni nastavnici (u smislu njihovih kvalifikacija i stručnog usavršavanja i iskustva)?; Kompatibilnost s kvalitetom postojećih nastavnika	% nastavnika s nezadovoljavajućim kvalifikacijama, odnosno razinom stručnog usavršavanja, potrebnima za djelotvornu pilot-provedbu novog kurikuluma	
		Broj sati koje su strukovni nastavnici proveli na stručnom usavršavanju, prikazano prema vrsti programa, ključnim temama, obrazovnim ustanovama (uključujući aktivnosti usavršavanja koje su financirane od strane škole)/% strukovnih nastavnika koji su prošli osposobljavanje tijekom pilot-provedbe novih kurikuluma, prikazano prema školskoj godini ili područjima u kojima su nastale potrebe za novim vještinama	

3.4. Etapa 4: Utvrditi podatke/pokazatelje o početnom stanju

Na temelju pitanja/kriterija za evaluaciju s pripadajućim pokazateljima razvijenima u Etapi 3, pilot-strukovne škole trebaju, u uskoj suradnji s ASOO-om, utvrditi početno stanje, tj. sekundarne podatke koji jednostavno opisuju “situaciju prije pilot-provedbe” u odnosu na pokazatelje koji će se koristiti za nadzor i evaluaciju pilot-provedbe novih strukovnih kurikuluma. Podatci/pokazatelji o početnom stanju trebali bi odražavati, u najvećoj mogućoj mjeri, vrijednost svakog pokazatelja pridruženog pojedinom pitanju za evaluaciju. Usporedba podataka/pokazatelja o početnom stanju i rezultata istih pokazatelja u nekom trenutku za vrijeme trajanja pilot-provedbe (formativna evaluacija) te na kraju pilot-provedbe (sumativna evaluacija), tvori osnovu za kvalitativnu usporedbu tipa “prije-poslije” ili “promjene kroz vrijeme” ukupne kvalitete, provedivosti i učinka novog strukovnog kurikuluma.

U kontekstu hrvatskog sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, najlogičniji izbor izvora podataka/pokazatelja o početnom stanju može se naći u sljedećim bazama podataka, odnosno analitičkim/strateškim alatima:

- “e-Matica”;
- “VETIS”;
- “Izješća o samovrjednovanju strukovnih škola” i pripadajući internetski alat “e-Kvaliteta” – osim što sadrži sveobuhvatne podatke koje strukovne škole generiraju za potrebe postupka samovrjednovanja, ovaj je internetski alat koristan jer generira komparativne grafikone/tablice s referentnim vrijednostima pomoću kojih strukovne škole mogu usporediti svoju razinu uspješnosti s prosječnom razinom uspješnosti svih drugih strukovnih škola;
- “Profili sektora” – ovaj strateški/analitički alat sadrži, za svaki od 13 obrazovnih sektora, makroekonomske pokazatelje i pokazatelje tržišta rada te podatke dobivene iz anketa o potrebama poslodavaca za kompetencijama.

Tablica 3: Primjer podataka/pokazatelja o početnom stanju u odnosu na moguće pokazatelje za evaluaciju

Područje evaluacije	Pitanje/kriterij za evaluaciju	Mogući pokazatelji	Podatci/pokazatelji o početnom stanju
<u>Primjer</u>	<u>Primjer</u>	<u>Primjer</u>	<u>Primjer</u>
Dugotrajniji učinak novih kurikuluma	Je li polaznicima programa s novim kurikulumima lakše naći posao i nalaze li ga brže?	Stope nezaposlenosti među osobama koje su završile strukovne programe u dobnoj skupini od 19-25 prema strukovnim programima/stečenim strukovnim kvalifikacijama ili prema vremenu koje je prošlo od završetka redovnog strukovnog obrazovanja	31% osoba koje posjeduju strukovnu kvalifikaciju “xy” našlo je posao unutar 6 mjeseci po završetku strukovnog programa i prijavi na Hrvatski zavod za zapošljavanje (izvor: Profil sektora)

3.5. Etapa 5: Odabrati odgovarajuće instrumente/alate za nadzor i evaluaciju te izraditi konačni plan nadzora i evaluacije

U okviru svakog procesa nadzora i evaluacije nužno je utvrditi područje evaluacije i osmisлити pitanja/kriterije za evaluaciju, a zatim odabrati odgovarajuće alate/instrumente koji će omogućiti učinkovito prikupljanje podataka, analizu i, u konačnici, informiranost pri donošenju odluka. Pri odabiru relevantnih instrumenata/alata za nadzor i evaluaciju, korisno je imati na umu sljedeća pitanja:

- Koje su postojeće vještine nužne za izradbu relevantnih instrumenata/alata?
- Koji su resursi dostupni za učinkovito korištenje instrumenata/alata?
- Uklapaju li se instrumenti/alati u zadani vremenski okvir za pojedine faze u procesu nadzora i evaluacije pilot-provedbe?
- Koji će instrumenti/alati biti prikladni u odnosu na osjetljivost i složenost situacije i relevantne ciljne skupine; npr. faza u kojoj se nalazi reforma strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, prethodni bezuspješni pokušaj modernizacije/reforme kurikuluma na nacionalnoj razini, opći stavovi nastavnika u Hrvatskoj, niska razina motivacije?
- Pouzdanost instrumenata/alata – koja je vjerojatnost da ćete dobiti potrebne informacije, odnosno prikupiti odgovarajuće podatke u smislu kvantitete i kvalitete?
- Valjanost – mjerite li ono što ste i namjeravali mjeriti?

Bez obzira na model nadzora i evaluacije koji se koristi pri evaluaciji kurikuluma, mogući alati/instrumenti za nadzor i evaluaciju su više-manje uobičajeni. U nastavku slijedi pregled najuobičajenijih alata/instrumenata koje mogu koristiti ASOO i relevantni zaposlenici odabranih pilot-škola u procesu nadzora i evaluacije pilot-provedbe novog strukovnog kurikuluma. Naravno, moguće je i korištenje drugih metoda.

a) Pregled postojeće dokumentacije/sekundarno istraživanje

Pregled postojeće dokumentacije/sekundarno istraživanje predstavlja nužnu polazišnu točku za svaki proces nadzora i evaluacije te za kontinuirano prikupljanje podataka o pilot-provedbi novog kurikuluma. Osim prikupljanja primarnih podataka (relevantna školska/pedagoška dokumentacija) izravno povezanih s pilot-provedbom novog kurikuluma, potrebno je redovito prikupljati i proučavati i sekundarne podatke (npr. podatci o pilot-strukovnim školama dostupni u e-Matici, VETIS-u, e-Kvaliteti, relevantna izvješća institucija u sustavu obrazovanja i socijalnih partnera, itd.)

b) Upitnici / ankete

Postoji niz različitih upitnika/anketa koje je moguće osmisлити u skladu s pitanjima/kriterijima za evaluaciju vezanima za pilot-provedbu novog kurikuluma. U svakom slučaju, ovakva vrsta primarnog istraživanja i pripadajuća analiza mogu biti vrlo zahtjevni (ovisno o veličini uzorka), ali rezultat su najčešće pouzdane informacije sakupljene od različitih dionika, uključujući potencijalne poslodavce/poduzeća. U **Dodatku 3** ovih smjernica nalazi se primjer upitnika.

c) Terenski posjeti

Terenski posjeti predstavljaju jedan od najvažnijih alata za nadzor te podrazumijevaju bliski kontakt s predstavnicima pilot-strukovne škole i prikupljanje primarnih podataka, uglavnom kvalitativnih. Radi se o alatu koji odražava mišljenja, stavove, vrijednosti ili prioritetna pitanja te je deskriptivan. Ovisno o vremenu predviđenom za terenski posjet, moguće je uključiti kombinaciju već spomenutih alata/intrumenata, npr. jednostavne ili dobro strukturirane razgovore s ključnim zaposlenicima, promatranje, pregled dokumentacije. Terenski posjet može imati višestruku svrhu:

- mjeriti napredak prema ostvarivanju ciljeva pilot-provedbe novog kurikulumata;
- utvrditi stajalište i reakcije pilot-strukovne škole u odnosu na propisane/dogovorene aktivnosti;
- procijeniti vlasništvo nad procesom i korištenje novih resursa te utvrditi potencijalne negativne učinke;
- na mjestu provjeriti raspodjelu zadataka, fizičkih/materijalnih resursa;
- ustanoviti produktivne odnose s drugim ključnim dionicima na lokalnoj ili regionalnoj razini, npr. s poduzećima, lokalnima vlastima.

U **Dodatku 6** ovih smjernica nalazi se primjer protokola za terenski posjet, odnosno primjer kontrolne liste.

Tijekom terenskog posjeta, predstavnik/predstavnici ASOO-a može/mogu voditi razgovore sa strukovnim nastavnicima i drugim relevantnim zaposlenicima strukovne škole. Metoda razgovora poznata je po tome što pruža mogućnost prikupljanja mnoštva relevantnih kvalitativnih informacija. Osim toga, razgovor omogućuje slobodnu raspravu između ispitanika i osobe koja vodi razgovor, a istovremeno se umanjuje mogućnost nastanka nesporazuma između dviju strana. U kontekstu pilot-provedbe kurikulumata, razgovore bi, ovisno o fazi nadzora i evaluacije, trebalo usmjeriti na iskustva strukovnih nastavnika, odnosno nenastavnog osoblja, s kurikulumom, njihova tumačenja i stajališta o učincima/održivosti i djelotvornosti osposobljavanja koje su prošli za provedbu novog kurikulumata. U **Dodatku 4** ovih smjernica nalazi se primjer popisa pitanja za vođenje polustrukturiranog razgovora.

d) Pedagoško promatranje teorijske nastave/promatranje praktične nastave u strukovnim laboratorijima i radionicama

Ciljano promatranje omogućuje izravnu procjenu sljedećih tema:

- tumačenje kurikulumata od strane strukovnih nastavnika u kontekstu učionice, laboratorija ili radionice – radi li se s kurikulumom na predviđeni način?;
- način na koji strukovni nastavnici shvaćaju i u praksi provode kurikulum utemeljen na ishodima učenja i, gdje je to slučaj, pristup koji u središte stavlja učenika;
- kompetencije strukovnih nastavnika za planiranje i provedbu relevantnih dijelova novog kurikulumata stečene kroz, za tu svrhu, osmišljene programe stručnog usavršavanja.

Jedna od prednosti metode promatranja leži u činjenici da se na taj način često mogu utvrditi diskrepancije između stvarnog funkcioniranja pilot-provedbe novog kurikuluma i onoga što je prethodno zamišljeno; vanjski vrednovatelj (npr. viši stručni savjetnik/savjetnica iz ASOO-a) to možda ne može otkriti iz razgovora ili upitnika. Međutim, postoje i očiti nedostaci: ako strukovni nastavnici unaprijed znaju da će netko promatrati njihov rad, možda će se temeljito pripremiti, a u uobičajenim situacijama možda postupaju drugačije. Osim toga, nije uvijek moguće donositi opće zaključke na temelju promatranja.

Načini promatranja nastave mijenjaju se ovisno o okolnostima. Moguće je oslanjanje na već postojeće postupke/protokole i standarde:

- postupci/protokoli i standardi koje viši stručni savjetnici/savjetnice iz ASOO-a inače koriste za provođenje stručno-pedagoškog nadzora;
- područja kvalitete/prioritetna područja i opisnici uspješnosti, definirani za potrebe postupka samovrjednovanja za strukovne škole¹.

Ovisno o odabiru, nastavu mogu promatrati:

- predstavnici ASOO-a (odnosno viši stručni savjetnici/savjetnice) tijekom terenskih posjeta pilot-ustanovama;
- same pilot-strukovne škole – redovito u okviru postupaka samovrjednovanja (odnosno članovi Povjerenstva za kvalitetu i Koordinator za pilot-provedbu strukovnog kurikuluma).

e) Fokus-grupe

Rasprave unutar fokus-grupa sa strukovnim nastavnicima/nenastavnim osobljem i, eventualno, s drugim dionicima (polaznicima strukovnih škola, socijalnim partnerima, itd.) mogu biti korisna metoda za dobivanje povratnih informacija (kvalitativnih podataka) o ukupnim rezultatima i učinku pilot-provedbe te, općenito, o kvaliteti/održivosti novog kurikuluma. Dobro strukturirane i moderirane fokus-grupe/grupe za raspravu potiču stvaranje sinergije koja može rezultirati konstruktivnim debatama te iznošenjem različitih informacija koje se ne bi pojavile u pisanom istraživanju. Nadalje, ovaj model olakšava dobivanje povratnih informacija od osoba koje se lakše izražavaju usmeno nego pismeno. U **Dodatku 5** ovih smjernica nalazi se primjer organizacije fokus-grupe.

Na temelju plana za nadzor i evaluaciju (vidi **Dodatak 7** ovih smjernica za primjer obrasca), ASOO i pilot-strukovna škola zajedno prikupljaju relevantne podatke. Pilot-škola bi pomoću baze podataka trebala voditi evidenciju koja sadrži:

- podatke o učenicima koji pohađaju nastavu prema novom kurikulumu (osobni podatci; uspjeh po predmetima i obrazovnim razdobljima – pojedinačno i za cijeli razredni odjel);
- podatke o strukovnim nastavnicima koji provode novi kurikulum u nastavi (osobni podatci, podatci o stručnom usavršavanju – prijašnjem i planiranom);
- školski raspored;

¹ Priručnik za samovrjednovanje, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Zagreb, 2011.

- podatke o potencijalnim poslodavcima/poduzećima koja pridonose realizaciji nastave;
- elektronske verzije internih operativnih dokumenata, nastavnih materijala i materijala za učenje, pismenih zadataka, metoda vrjednovanja, itd.

Prikupljanje podataka/informacija i relevantna analiza pomoću već spomenutih instrumenata/alata mora se provoditi u redovitim vremenskim razmacima, kako bi podatci bili usporedivi te kako bi omogućili sljedeće:

- otkrivanje promjena/poteškoća u svakodnevnim aktivnostima pilot-provedbe novog kurikuluma;
- unaprjeđenje djelotvornosti novog strukovnog kurikuluma za učenike i nastavnike;
- mjerenje učinka novog kurikuluma.

Na pitanje „Koliko često treba prikupljati podatke?“, ne postoji jedinstveni odgovor. Ovisno o odabranom pokazatelju i specifičnim karakteristikama odabranih alata/instrumenata za prikupljanje podataka, podatke je moguće prikupljati na kvartalnoj, polugodišnjoj, godišnjoj ili višegodišnjoj razini. U svakom slučaju, potrebno je raspodijeliti uloge među članovima Povjerenstva za kvalitetu pilot-strukovne škole i djelatnicima ASOO-a.

Tablica 4: Odluka o učestalosti prikupljanja podataka na temelju odabranih alata/instrumenata za prikupljanje podataka

Alat/instrument za prikupljanje podataka	Učestalost	Zaduženo tijelo / osoba
Pregled postojeće dokumentacije/ sekundarno istraživanje	Kvartalno	Povjerenstvo za kvalitetu pilot-škole/Koordinator za pilot-provedbu kurikuluma
Pregled postojeće dokumentacije/ sekundarno istraživanje	Godišnje	Predstavnik ASOO-a
Promatranje nastave u učionici/ promatranje praktične nastave	Kvartalno	Povjerenstvo za kvalitetu pilot-škole/Koordinator za pilot-provedbu kurikuluma
Promatranje nastave u učionici/ promatranje praktične nastave	Godišnje	Predstavnik ASOO-a
Promatranje nastave u učionici/ promatranje praktične nastave	Polugodišnje ili godišnje	Predstavnik ASOO-a
Razgovori s nastavnim/nenastavnim osobljem, učenicima, poslodavcima	Polugodišnje	Povjerenstvo za kvalitetu pilot-škole/Koordinator za pilot-provedbu kurikuluma
Razgovori s nastavnim/nenastavnim osobljem, učenicima, poslodavcima	Godišnje	Predstavnik ASOO-a
Upitnici/ankete	Godišnje	Koordinator za pilot-provedbu kurikuluma/predstavnik ASOO-a
Fokus-grupe	Dvogodišnje	Predstavnik ASOO-a

Bilo bi korisno provoditi i redovite formativne evaluacije i sumativnu evaluaciju. Te su dvije vrste evaluacije međusobno povezane jer se rezultati formativnih evaluacija koriste za provođenje sumativne evaluacije te utječu na kvalitetu potonje.

Imajući na umu četverogodišnji ili petogodišnji ciklus evaluacije (trajanje pojedinog strukovnog programa plus godina dana za procjenu učinka novog kurikuluma na polaznike određene generacije), formativne bi se evaluacije trebale provoditi na kraju svake školske godine, a sumativna bi se evaluacija trebala provesti najkasnije godinu dana nakon što je određena generacija završila srednjoškolsko obrazovanje.

3.6. Etapa 6: Izvještavanje-tumačenje dobivenih informacija i konkretne preporuke MZOS-u

Na temelju evaluacije, poduzimaju se radnje koje za svrhu imaju davanje potrebnih preporuka vezanih za izmjene i/ili konačno odobrenje novog kurikuluma. Radi se o ključnoj fazi, a svi *inputi*, procjene i povratne informacije uzimaju se u obzir pri cjelokupnoj evaluaciji kurikuluma kao zasebnog predmeta evaluacije. Evaluacija se provodi prema unaprijed zadanim pitanjima/kriterijima za evaluaciju i odgovarajućim podacima/pokazateljima o početnom stanju. Izrađuje se konačno izvješće o evaluaciji koje donosi odgovore na sva pitanja za evaluaciju.

Konačno bi izvješće trebalo sadržavati sljedeće elemente:

- širi kontekst provedbe novog strukovnog kurikuluma;
- analizu/tumačenje kvantitativnih podataka za svako pitanje/kriterij za evaluaciju;
- ključne zaključke/naučene lekcije;
- preporuke MZOS-u (za odobrenje kurikuluma; za izmjenu kurikuluma ili nekih dijelova kurikuluma; za odbacivanje/ukidanje kurikuluma).

4. PREPORUKE

- a) Proces nadzora i evaluacije trebao bi biti dio redovitog procesa samovrjednovanja koji provodi svaka strukovna škola. Stoga bi Povjerenstva za kvalitetu u pilot-strukovnim školama i ASOO među sobom trebali podijeliti uloge i odgovornosti za prikupljanje i analiziranje primarnih i sekundarnih podataka.
- b) Premda je jedna od zadaća obrazovnog sustava briga o provedbi kurikuluma, potrebno je uspostaviti jasne i funkcionalne mehanizme za suradnju sa socijalnim partnerima na lokalnoj i regionalnoj razini, odnosno s lokalnim vlastima – osnivačima škola i potencijalnim poslodavcima/poduzećima, kako bi se osigurala zadovoljavajuća razina predanosti. Na temelju postupaka za samovrjednovanje strukovnih škola predstavnici lokalnih vlasti – osnivača škola – su članovi Povjerenstava za kvalitetu. Stoga bi predstavnik potencijalnih poslodavaca/poduzeća trebao postati pridruženim članom Povjerenstva za kvalitetu za vrijeme trajanja pilot-provedbe novog kurikuluma.
- c) Tijekom procesa nadzora i evaluacije, potrebno je imati u vidu činjenicu da je metodološka osnova tog procesa utemeljena na prikupljanju kvantitativnih i kvalitativnih podataka. Sukladno tome, poželjno je koristiti optimalnu kombinaciju različitih instrumenata/alata za prikupljanje podataka kako bi se uvidom u stanje dobile korisne informacije te kako bi se poništio učinak pristranosti evaluatora, koji bi mogao proizaći iz korištenja ograničenog broja instrumenata za prikupljanje podataka.
- d) Formativne i sumativne evaluacije pilot-provedbe novog strukovnog kurikuluma trebale bi sadržavati povratne informacije od najmanje 3 skupine/ključna dionika, s ciljem postizanja trijangulacije podataka i procjene novog kurikuluma iz različitih perspektiva:
  - strukovni nastavnici i relevantno nenastavno osoblje strukovnih škola;
  - učenici strukovnih škola/krajnji korisnici;
  - socijalni partneri na lokalnoj/regionalnoj razini (lokalne vlasti/osnivači pilot-strukovnih škola, potencijalni poslodavci/poduzeća i, tamo gdje je to moguće, sindikati).

DODATCI

DODATAK 1

Definicije/opis relevantnih vrsta pokazatelja:

Pokazatelji <i>inputa</i> / <i>ulazni pokazatelji</i>	Pokazatelji <i>inputa</i> uključuju stvarne resurse u obrazovanju (dostupnost resursa, vrsta i kvaliteta, način/učestalost korištenja); koriste se za mjerenje značajki ulaznih elemenata u sustavu obrazovanja i osposobljavanja/učenika, nastavnika, prostorija, materijala, opreme i potrošnje.
Pokazatelji procesa	Pokazatelji procesa mjere interakciju između <i>inputa</i> . Pokazuju neposrednu, kvalitativnu i, u nekim slučajevima, kvantitativnu transformaciju <i>inputa</i> u <i>outpute</i> . Pokazatelji procesa obuhvaćaju, primjerice, sljedeće: informacije o specifičnim aspektima upravljanja školom, nadzor metoda poučavanja/učenja te kvantitativne informacije o primijenjenim pedagoškim metodama, nadzor ishoda učenja, alate za nadzor usvajanja ishoda učenja kojima škola raspolaže, kao što su metode vrjednovanja učenika, redoviti sastanci s učenicima, itd. Pokazatelji procesa koriste se na različitim razinama unutar administrativne hijerarhije te imaju važnu ulogu u evaluaciji strukovnih programa/kurikuluma ili pojedinih obrazovnih aktivnosti.
Pokazatelji rezultata	Pokazatelji rezultata u području strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te cjeloživotnog učenja mjere neposredne i srednjoročne proizvode i rezultate/učinke nekog programa/obrazovne aktivnosti, primjerice stope završavanja programa, stope prekida školovanja, uspjehe učenika, učinke glede razvoja ponašanja/razvijanja stavova, učinke ostvarivanja jednakosti u obrazovanju. Mogu uključivati podatke o izravnom ulasku na tržište rada, stope zaposlenosti mladih osoba koje su završile neki program u odnosu na uspješnost u školi te druge nenovčane ishode. Ovi pokazatelji pomažu pri utvrđivanju učinkovitosti politika, programa ili kurikuluma. Isto tako mogu pružiti uvid u trendove/kvalitetu različitih metoda rada i poučavanja te unaprijeđenja kvalitete učenja u školama (odnos između kurikuluma, pedagoškog i organizacijskog konteksta, rezultati u smislu kompetencija, korištenje informacijskih tehnologija, itd.). Mogu uključivati podatke o trajnosti stečenih kompetencija ili se mogu odnositi na praktične vještine i specifična tehnička znanja potrebna za određena zanimanja (ili skupinu zanimanja). Definiranje i mjerenje pokazatelja rezultata moglo bi predstavljati određene poteškoće. Također, problematično je utvrditi uzročno-posljedične veze koje određuju dostupnost

	podataka.
Pokazatelji učinka	Informacije dobivene pomoću pokazatelja učinka mogu utjecati na ili biti pod utjecajem sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Mogu uključivati podatke o krajnjem učinku obrazovanja: različite vrste povrata na uloženo, kao, na primjer, rast zapošljavanja, status neke osobe na tržištu rada u odnosu na vrijeme koje je prošlo od završetka obrazovnog programa, stope nezaposlenosti prema razini uspješnosti tijekom školovanja (u mjeri u kojoj se uspješnost tijekom školovanja može poistovjetiti sa stečenim vještinama, poslodavcu to može ukazati na potencijalna znanja, sposobnosti i uspješnost na radnom mjestu kandidata za neko radno mjesto), demografske promjene, porast stope zapošljavanja, itd.

Popis mogućih pokazatelja/varijabli koje je moguće usvojiti/kombinirati i, na kraju, koristiti u procesu nadzora i evaluacije u provedbi novih strukovnih kurikuluma u pilot-strukovnim školama.

Popis nije isključiv, a elemente je moguće dodatno povezivati, dodavati i razrađivati.

POKAZATELJ	VRSTA POKAZATELJA
Broj zaposlenika strukovne škole – podjela prema strukturi zaposlenika (nastavnici, nenastavno osoblje, administrativno osoblje, itd.)	<i>input</i>
Postotak strukovnih nastavnika – podjela prema dobi/radnom stažu	<i>input</i>
Radno vrijeme nastavnika uključenih u provedbu strukovnih programa – podjela na zaposlene na puno radno vrijeme i pola radnog vremena	<i>input</i>
Postotak nastavnika s nedostatnom razinom stečenih kvalifikacija, odnosno stručnog usavršavanja, potrebnom za djelotvornu pilot-provedbu novog kurikuluma	<i>input</i>
Sredstva koja strukovna škola troši na nastavna pomagala i alate korištene u nastavi	<i>input / rezultat</i>
Broj učenika na jednog strukovnog nastavnika	<i>input / proces</i>
Broj novoupisanih učenika – podjela prema spolu, uspješnosti u osnovnoj školi/upisnim bodovima, itd.	<i>input</i>
Postotak učenika upisanih u prvi razred srednje strukovne škole u odnosu na uspješnost u osnovnoj školi (prosjek ocjena)	<i>input</i>

Prosječan broj učenika u razredu	<i>input</i>
Broj učionica, opremljenih laboratorija/radionica, specijaliziranih kompjutorskih učionica, itd.	<i>input</i>
Omjer sati provedenih u strukovnoj školi (teorijska nastava, praktična nastava/simuliranje radnog iskustva u laboratorijima/radionicama, izvannastavne aktivnosti) i sati provedenih u stvarnoj radnoj okolini (u poduzeću/na radnom mjestu)	proces / rezultat
Postotak uspješnih učenika – podjela prema strukovnom predmetu (prosječna ocjena)/postotak učenika koji postižu slabiji uspjeh – podjela prema obrazovnom programu, razredu ili strukovnom predmetu	proces
Izostanci s nastave (broj sati u polugodištu, postotak prema strukovnom programu/razredu)	proces
Broj sati koje su strukovni nastavnici proveli na stručnom usavršavanju – podjela prema vrsti programa, ključnim temama, ustanovi koja provodi program (uključujući aktivnosti usavršavanja koje su financirane od strane škole)/postotak strukovnih nastavnika koji su tijekom pilot-provedbe novog kurikuluma pohađali program osposobljavanja – podjela prema polugodištu/školskoj godini ili područjima u kojima su nastale potrebe za vještinama	proces / rezultat
Broj nastavnika koji su sudjelovali u programima mobilnosti u okviru programa Leonardo da Vinci na temu pilot-provedbe novih kurikuluma	proces
Postotak sati nastave u obrazovnim ustanovama tijekom kojih se koristi računalna oprema	rezultat
Omjer isključivo školskih programa i programa u okviru kojih se izmjenjuju nastava u školi i praktična nastava kod poslodavca	rezultat
Broj učenika koji su završili strukovne programe – podjela prema dobi i spolu	rezultat
Broj učenika koji su odustali od školovanja u polugodištu/školskoj godini/prema spolu	rezultat
Omjer broja upisanih i onih koji su završili program (mjerjenje učinkovitosti) – podjela prema strukovnom programu/školi/razredu	rezultat
Broj novih udžbenika/provizornih nastavnih materijala, inovativnih materijala za nastavu i učenje, e-materijala, priručnika za provedbu nastave u laboratorijima/radionicama, itd. izrađenih tijekom pilot-provedbe novog kurikuluma	proces / rezultat

Broj obnovljenih/modernih prostorija nastalih tijekom pilot-provedbe novog kurikuluma	proces / rezultat
Broj inovativnih nastavnih metoda i metoda usmjerenih na učenika uočenih tijekom pilot-provedbe novog kurikuluma – podjela prema strukovnom predmetu/postotku strukovnih nastavnika koji redovno koriste inovativne nastavne metode i metode usmjerene na učenika	proces / rezultat
Broj novih izbornih strukovnih predmeta, izvannastavnih aktivnosti i projekata osmišljenih tijekom pilot-provedbe novog kurikuluma	rezultat
Količina kupljene/nove didaktičke i druge opreme ili broj novoopremljenih laboratorija/radionica i učionica tijekom pilot-provedbe novog kurikuluma/Omjer postojeće i novokupljene didaktičke i druge opreme, u skladu s potrebama novog kurikuluma	proces / rezultat
Broj planova za učenje i razvojnih planova koje su škole izradile i primijenile zahvaljujući pilot-provedbi novog kurikuluma (pojašnjenje: takvi planovi predstavljaju nove alate i mehanizme suradnje koji su potrebni za učinkovito planiranje i provedbu raznih inovacija u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju te pristupa povezanih s mjerama za sprječavanje ranog napuštanja školovanja, za unaprijeđenje nastavnih metoda strukovnih škola usmjerenih na učenike s posebnim potrebama, za promociju i jačanje profesionalnog usmjeravanja i savjetovanja unutar škole, pristupa u radu s učenicima s posebnim obrazovnim potrebama te sličnih pristupa i strategija).	rezultat
Socijalni partneri koji su surađivali sa strukovnom školom za vrijeme trajanja pilot-provedbe novog kurikuluma – podjela prema vrsti institucije/načinu suradnje	rezultat
Broj ugovora o suradnji koje je strukovna škola sklopila s visokim učilištima i drugim relevantnim institucijama na lokalnoj/nacionalnoj razini s ciljem kontinuiranog ažuriranja strukovnih kurikuluma, nastavnih materijala i materijala za učenje, usavršavanja nastavnika i unaprijeđenja vertikalne mobilnosti učenika	rezultat
Stope nezaposlenosti među osobama koje su završile neki program u dobnoj skupini od 19 do 25 godina – podjela prema strukovnim programima/stečenim strukovnim kvalifikacijama ili prema vremenu koje je prošlo od završetka formalnog obrazovanja	učinak
Postotak učenika strukovnih škola koji upisuju programe visokih učilišta	učinak

DODATAK 2**Popis mogućih pitanja/kriterija za evaluaciju pilot-provedbe novih kurikuluma u strukovnim školama**

Popis nije isključiv, a elemente je moguće dodatno povezivati, dodavati i razrađivati.

Broj	Pitanja za evaluaciju	Odgovarajući kriteriji
A. Područje evaluacije – planiranje		
1.	Postoje li poveznice/dosljednost između zahtjeva novog kurikuluma i internih operativnih dokumenata kao što su: godišnji plan i program rada škole za školsku godinu, školski kurikulum koji utvrđuje izvannastavne aktivnosti/projekte, plan i program školskih stručnih vijeća, izvedbeni i operativni programi nastavnika, itd.?	Dosljednost internih operativnih dokumenata škole sa zahtjevima novog kurikuluma u smislu nastavnog plana, ishoda učenja, nastavnih cjelina/nastavnih sadržaja, preporučenih metoda i socijalnih oblika rada, elemenata i oblika praćenja i vrjednovanja učenika, preporučenog udjela praktične nastave, odnosno postotka modula koji za cilj imaju povezati teorijska znanja s praktičnom primjenom, itd.
2.	Jesu li izborni moduli/predmeti koje pilot-strukovna škola predlaže u okviru svojih internih operativnih dokumenata primjereni i odgovarajući?	Primjerenost izbornih modula/predmeta u pogledu ishoda učenja, nastavnih cjelina, nastavnih sadržaja, preporučenih metoda i socijalnih oblika rada, elemenata i oblika praćenja i vrjednovanja učenika, preporučenog udjela praktične nastave, odnosno postotka modula koji za cilj imaju povezati teorijska znanja s praktičnom primjenom, itd.
3.	Je li težina i složenost novog kurikuluma primjerena razini obrazovanja u usporedbi s prethodnim kurikulumom i/ili drugim strukovnim programima/kurikulumima koji se nude u toj pilot-školi?	Primjerenost razine zahtjevnosti i opterećenja za učenike.
4.	Odgovara li sadržaj novog kurikuluma vremenu raspoloživom za provedbu kurikuluma	Vremenska podudarnost.
5.	Je li vrijeme posvećeno pojedinim dijelovima kurikuluma raspoređeno na odgovarajući način? Jesu li pilot-	Odgovarajuća raspodjela vremena. Priznatost kurikuluma među nastavnicima, povjerenje koje nastavnici

	strukovne škole naišle na poteškoće pri pisanju internih operativnih dokumenata tijekom faze planiranja?	imaju u provedbu kurikuluma u svom okruženju i njihovo mišljenje o provedivosti kurikuluma
B. Područje evaluacije – odnos između kurikuluma i stvarne situacije u zanimanju/standarda strukovne kvalifikacije		
1.	Je li sadržaj novog kurikuluma potpun?	Podudarnost sa standardom zanimanja /kvalifikacije.
2.	Jesu li strukovni sadržaji suvremeni, ažurirani?	Opseg dopuna obrazovnih sadržaja.
3.	Odražavaju li naslovi i sadržaj predmeta/modula stvarnu situaciju u zanimanju?	Relevantnost predmeta u odnosu na zanimanje.
4.	Je li sadržaj rezultat postojeće ili buduće potražnje za zanimanjem?	Usklađenost kurikuluma.
5.	Jesu li zahtjevi poslodavaca/tehnološki zahtjevi obuhvaćeni sadržajem novog kurikuluma?	Podudarnost u odnosu na standard zanimanja.
6.	Odražavaju li ishodi učenja unutar svakog modula / predmeta kompetentnog djelatnika koji je sposoban uspješno raditi u određenim uvjetima i u skladu s određenim zahtjevima radnog mjesta?	Kompetencije primjenjive na radnom mjestu.
C. Područje evaluacije – kvaliteta modula/predmeta		
1.	Je li struktura (format) modula zadovoljavajuća te je li dovoljno praktična? Jesu li naputci nastavnicima o nastavnim cjelinama i nastavnim sadržajima odgovarajući i primjereni?	Struktura (format) modula. Razumijevanje ključnih elemenata novog kurikuluma od strane strukovnih nastavnika i njihova stajališta o opsegu promjena koje zahtijeva ili pruža novi kurikulum.
2.	Jesu li moduli međusobno povezani na odgovarajući način i odgovarajućim redoslijedom? Jesu li predmeti relevantni? Jesu li predloženi izborni moduli relevantni i primjereni? Jesu li predmeti propisno grupirani?	Povezanost modula i predmeta. Razumijevanje ključnih elemenata novog kurikuluma od strane strukovnih nastavnika i njihova stajališta o opsegu promjena koje zahtijeva ili pruža novi kurikulum.

3.	Jesu li naputci nastavnicima o metodologiji/načinu poučavanja u svakom modulu odgovarajući i primjereni?	Primjerenost i kvaliteta naputaka o nastavnoj metodologiji.
4.	Jesu li naputci nastavnicima o materijalima za učenje i poučavanje odgovarajući i primjereni?	Primjerenost i kvaliteta naputaka o materijalima za poučavanje.
5.	Jesu li naputci o nadzoru i vrjednovanju učenika odgovarajući i primjereni?	Primjerenost i kvaliteta naputaka o vrjednovanju učenja.
6.	Jesu li smjernice za završni rad odgovarajuće i primjerene?	Primjerenost smjernica završni rad. Razumijevanje ključnih elemenata novog kurikuluma od strane strukovnih nastavnika i njihova stajališta o opsegu promjena koje zahtijeva ili pruža novi kurikulum.
7.	Pridonosi li sadržaj svakog predmeta na odgovarajući način specifičnim ciljevima svakog modula/ciljevima strukovnog dijela novog kurikuluma?	Primjerenost sadržaja svakog zasebnog modula. Razumijevanje ključnih elemenata novog kurikuluma od strane strukovnih nastavnika i njihova stajališta o opsegu promjena koje zahtijeva ili pruža novi kurikulum.
8.	Jesu li ishodi učenja u svim strukovnim modulima/predmetima međusobno povezani u zadovoljavajućoj mjeri te postoji li odgovarajuća poveznica s ishodima učenja općih predmeta? Je li moguće djelotvorno provesti usklađivanje nastavnih sadržaja/ osigurati svrsishodnost nastavnih sadržaja i povezanost s drugim nastavnim sadržajima?	Međusobna povezanost ishoda učenja u svim modulima/predmetima. Razumijevanje ključnih elemenata novog kurikuluma od strane strukovnih nastavnika i njihova stajališta o opsegu promjena koje zahtijeva ili pruža novi kurikulum.
9.	Jesu li ishodi učenja osmišljeni tako da se mogu povezati s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom (HKO)?	Povezanost s HKO-om.
10.	Promiče li sadržaj modula usvajanje ključnih kompetencija, odnosno zahtjeve Nacionalnog okvirnog kurikuluma?	Promicanje ključnih kompetencija.

D. Područje evaluacije – provedivost novog kurikuluma		
1.	Jesu li opći uvjeti koje propisuje novi kurikulum kompatibilni s kapacitetima škole?	Kompatibilnost sa stvarnom situacijom u školi. U organizaciji/upravljanju procesom provedbe novog kurikuluma očituje se svrha novog kurikuluma.
2.	Je li novi kurikulum moguće provesti u školskim učionicama, radionicama i laboratorijima?	Kompatibilnost s učionicama, radionicama i laboratorijima.
3.	Je li moguće provoditi nove kurikulume s postojećim resursima, opremom i materijalima u školi?	Kompatibilnost s resursima, opremom i materijalima.
4.	Mogu li nove kurikulume provesti postojeći nastavnici (sa svojim kvalifikacijama, završenim programima stručnog usavršavanja te konkretnim radnim iskustvom i stručnošću)?	Kompatibilnost s kvalitetom postojećih nastavnika. Priznatost kurikuluma među nastavnicima, povjerenje koje nastavnici imaju u provedbu kurikuluma u svom okruženju i njihovo mišljenje o provedivosti kurikuluma.
5.	Mogu li nove kurikulume provesti postojeći nastavnici sa svojim konkretnim pedagoškim praksama/ znanjem? Primjenjuju li odgovarajuće i raznolike nastavne metode i pomagala, koriste li odgovarajuće materijale za poučavanje/učenje te materijale za vrjednovanje? Jesu li nastavni sadržaji u dovoljnoj mjeri usklađeni s kurikulumskom teorijom?	Usklađenost kurikuluma s pedagoškom izobrazbom i didaktičkim znanjem postojećih nastavnika. Nastavni procesi i procesi učenja nisu fragmentirani. U nastavnim praksama očituje se svrha novog kurikuluma.
6.	Jesu li nastavnici u dovoljnoj mjeri upoznati s konceptom strukovnog obrazovanja i osposobljavanja utemeljnog na ishodima učenja, odnosno s teorijom ishoda učenja?	Razina kompetencija/praktičnih znanja strukovnih nastavnika u odnosu na koncept obrazovanja koji se temelji na ishodima učenja.
7.	Jesu li dostupni relevantni udžbenici/ provizorni nastavni materijali i drugi obvezni materijali?	Dostupnost i kvaliteta udžbenika/ provizornih nastavnih materijala i drugih obveznih materijala.

F. Područje evaluacije – dugotrajni učinak novog kurikuluma		
1.	Ima li novi kurikulum pozitivni učinak na funkcioniranje škole i provedbu strukovnih programa?	Učinak novog kurikuluma na funkcioniranje škole i provedbu strukovnih programa.
2.	Ima li novi kurikulum pozitivni učinak na učenje i uspjeh učenika?	Učinak novog kurikuluma na učenje i uspjeh/postignuća učenika.
3.	Je li osobama koje su završile program sukladno novom kurikulumu lakše naći posao u zanimanju, nalaze li ga brže?	Učinak na zapošljavanje po završetku programa.
4.	Ima li novi kurikulum učinak na dugoročnu zapošljivost i zapošljavanje?	Učinak na dugoročnu zapošljivost i zapošljavanje.
5.	Promiče li novi kurikulum u potpunosti koncept cjeloživotnog učenja?	Povezanost s konceptom cjeloživotnog učenja.
6.	Jesu li modularni kurikulumi privlačni za učenike i nastavnike u strukovnim školama?	Privlačnost modularnih kurikuluma.
7.	Omogućuje li kurikulum horizontalnu i vertikalnu prohodnost?	Promicanje horizontalne i vertikalne prohodnosti.
8.	Jesu li poslodavci koji zapošljavaju osobe koje su stekle strukovnu kvalifikaciju (u skladu s novim kurikulumom) zadovoljniji?	Usklađenost s potrebama poslodavaca.
9.	Ima li novi kurikulum pozitivni učinak na uspjeh učenika na završnom radu i državnoj maturi?	Učinak novog kurikuluma na uspjeh na završnom radu i državnoj maturi.

DODATAK 3

Primjer upitnika – ankete koja za cilj ima ispitati do koje su mjere poslodavci zadovoljni s osobama koje su završile program strukovnog obrazovanja sukladno novom strukovnom kurikulumu

Br.: Datum primitka:
(ispunjava službena osoba)

Naziv poduzeća/poslodavca:	
Kontakt:	
Predstavnik poduzeća/ poslodavac koji je ispunio upitnik:	
Datum:	
Potpis (ako se ne šalje elektronskom poštom):	

Napomena:

- Upitnik treba ispuniti osoba koja je nedavno bila u kontaktu sa zaposlenicima koji su završili program strukovnog obrazovanja sukladno novom strukovnom kurikulumu
- Pitanja na koja ispitanik ne zna odgovoriti neka ostanu prazna

Podatci o bivšim učenicima:

Naziv strukovne škole:	
Naziv programa / kvalifikacije:	
Vrijeme koje je prošlo od završetka škole do zapošljavanja:	

Šifra	Ref.br.	Pitanja					
1	A1	Kako biste ocijenili teorijsko znanje bivšeg učenika potrebno za obavljanje radnih zadataka u trenutku zapošljavanja? Ocjene od 1 do 5, kvaliteta strukovnog obrazovanja: 1=nedovoljno, 5=nadilazi potrebe radnog zadatka	1	2	3	4	5
2	A2	Kako biste ocijenili teorijsko znanje bivšeg učenika potrebno za obavljanje radnih zadataka u ovom trenutku? 1=nedovoljno, 5=nadilazi potrebe radnog zadatka	1	2	3	4	5
3	A3	Kako biste ocijenili praktične vještine bivšeg učenika potrebne za obavljanje radnih zadataka u ovom trenutku? 1=nedovoljno, 5=nadilazi potrebe radnog zadatka	1	2	3	4	5
4	A4	U ovom trenutku, je li rad bivšeg učenika u skladu s Vašim očekivanjima? 1=nedovoljno, 5=nadilazi potrebe radnog zadatka	1	2	3	4	5
5	A5	Jesu li u trenutku zapošljavanja bivšem učeniku nedostajale neke vještine ili znanja potrebna za obavljanje posla?	NE DA Navedite koje: •				
6	B1	Kako biste ocijenili ključne kompetencije bivšeg učenika?	1	2	3	4	5
7	C1	Kako biste ocijenili ovog bivšeg učenika u odnosu na prethodne generacije bivših učenika iz strukovnih škola?	bolji isti lošiji				
8	D1	Nakon što ste proučili novi kurikulum i odgovarajući standard zanimanja i standard kvalifikacije, koje bi bile vaše preporuke za unaprijeđenje? Koji su elementi u potpunosti/djelomično relevantni za određeno radno mjesto, a koji su potpuno zastarjeli?					
9	D2	Dodatne preporuke, primjedbe					

DODATAK 4

Primjer popisa pitanja za polustrukturirani razgovor sa strukovnim nastavnicima u svrhu provođenja kvalitativne analize kurikuluma na kraju prvog polugodišta ili na kraju školske godine

Popis koji slijedi predstavlja smjernice za vođenje razgovora (prilagođeni okvir tema izvedenih iz pitanja/kriterija za evaluaciju). Osoba koja provodi evaluaciju može modificirati ovaj vodič dodavanjem pitanja u svrhu dobivanja njoj korisnih informacija. Ovo je vrsta razgovora koji se najčešće primjenjuje, posebice kad osoba koja provodi evaluaciju posjeduje dovoljno znanja o ciljevima i glavnim pitanjima koja se postavljaju tijekom evaluacije.

Naziv novog kurikuluma:				
Naziv pilot-strukovne škole:				
Strukovni nastavnik:				

Popis strukovnih modula/predmeta koje podučava strukovni nastavnik (kako je propisano novim strukovnim kurikulumom i definirano u internim operativnim dokumentima škole):

Br.	Modul	Obvezni ili izborni predmet	Razred	Za izborne predmete: oni koji su propisani novim kurikulumom ili oni koje je osmislila i usvojila sama strukovna škola
1.				
2.				
itd.				

- 1. UVODNA PITANJA**
  - Je li ovo Vaše prvo iskustvo sudjelovanja u pilot-aktivnostima u području obrazovanja/strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (na nacionalnoj razini ili na razini škole)?
  - Kako biste ocijenili cjelokupnu pilot-provedbu novog kurikuluma u Vašoj školi?
- 2. STRUKOVNI MODULI U NOVOM KURIKULUMU**
  - Jesu li ciljevi i opisi relevantnih modula novog kurikuluma dovoljno jasno napisani?
- 3. ISHODI UČENJA/PREDMETI**
  - Možete li dati ocjenu od 1 do 5 za razinu kompetencija u odnosu na Bloomovu taksonomiju/kurikulum utemeljen na ishodima učenja?
  - Jesu li ishodi učenja relevantnih predmeta opisani na jasan i precizan način?
  - Jesu li mjerljivi?

- Jesu li u skladu s dobi i značajkama učenika?
- Jesu li realni u odnosu na postojeće resurse na školskoj i lokalnoj razini?
- Po Vašem mišljenju, vode li ishodi učenja prema usvajanju strukovnih kompetencija koje je tržište rada prepoznalo kao ključne kompetencije za određena zanimanja? Da/Donekle/Ne/Nisam siguran/sigurna – molimo obrazložite svoj odgovor ako ste odgovorili s Donekle ili Ne.
- Jesu li nastavni sati iz nastavnog plana dobro raspoređeni za usvajanje ishoda učenja iz novog kurikulumuma?

4. PILOT-PROVEDBA NOVOG KURIKULUMA

- Omogućuje li modularna struktura Vašeg predmeta povezivanje s drugim predmetima i modulima?
- Omogućuju li nastavne cjeline/nastavni sadržaji iz novog kurikulumuma prilagodljivost sadržaja? Jeste li imali nekih konkretnih problema pri prijenosu tih nastavnih cjelina/nastavnih sadržaja iz novog kurikulumuma u svoj operativni plan?
- Jesu li metode i socijalni oblici rada/metode učenja razrađene na dovoljno jasan način?
- Jesu li preporučeni elementi i oblici praćenja i vrjednovanja polaznika zadovoljavajući? Jesu li primjeri pitanja za vrjednovanje dovoljno jasni i precizni kako bi poslužili kao referenca?
- Postoje li odgovarajući udžbenici ili druga literatura?
- Pripremate li dodatne nastavne materijale i materijale za učenje? Molimo navedite vrstu/naziv.
- Koju biste ocjenu od 1 do 5 dali svojim kompetencijama i iskustvu potrebnom za poučavanje predmeta iz novog kurikulumuma? Ako je ocjena od 1 do 3, molimo objasnite.
- Jeste li pohađali neki program stručnog usavršavanja s ciljem unaprijeđenja učinkovitosti/kvalitete pilot-provedbe novog kurikulumuma?
- Ako mislite da trebate dodatno stručno usavršavanje za pilot-provedbu novog kurikulumuma, o kojoj vrsti osposobljavanja bi se radilo i koje bi teme njime trebalo obuhvatiti?
- Kako biste ocijenili kvalitetu postojeće didaktičke opreme i drugih resursa u školi koji su dostupni za pilot-provedbu novog kurikulumuma?
- Kako biste ocijenili potporu koju pruža školska radna skupina za koordinaciju pilot-provedbe, odnosno potporu koju pruža ravnatelj i drugo nenastavno osoblje (ocjenom od 1 do 5)?
- Jeste li zamolili kolege/strukovne nastavnike za pomoć pri provedbi određenog dijela novog kurikulumuma? Opišite kvalitetu pružene pomoći.
- Kako biste ocijenili potporu koju pruža ASOO (ocjenom od 1 do 5)? Koja su Vaša očekivanja u odnosu na ulogu ASOO-a?

DODATAK 5

Primjeri organizacije fokus-grupe/grupe za raspravu

Cilj fokus-grupe	Steći uvid u to kako ključni dionici vrjednuju novi kurikulum, što misle o provedbi kurikuluma u njihovom okruženju i o provedivosti kurikuluma.
Sudionici	<ul style="list-style-type: none"> • strukovni nastavnici i relevantno nenastavno osoblje strukovnih škola; • učenici u strukovnim školama; • lokalne vlasti kao osnivači strukovnih škola; • poslodavci/poduzeća i, ako postoje, drugi socijalni partneri na lokalnoj/nacionalnoj razini (npr. sindikati); • predstavnik ASOO-a; • predstavnik sektorskog vijeća.
Maksimalno trajanje	2 do 2,5 sata
Ključna pitanja za raspravu	<p>U fokus-grupama koriste se pažljivo strukturirana pitanja, ali rasprava je slobodnoga tipa. U idealnim uvjetima, sudionici svojim komentarima potiču druge na uključivanje u raspravu:</p> <p>Koje su sličnosti i razlike između starih strukovnih kurikuluma i novih kurikuluma osmišljenih sukladno novoj metodologiji?</p> <p>Na koji način strukovne škole doživljavaju ishode učenja i njihovu ulogu u novom kurikulumu?</p> <p>Je li sadržaj novog kurikuluma primjeren (moduli, predmeti)?</p> <p>Koje su implikacije provedbe novog kurikuluma u učionici i/ili radnoj okolini za nastavnike? Koje su implikacije za druge ključne dionike?</p> <p>Što novi kurikulum znači u pogledu uloge nastavnika i kvalifikacija/radnog iskustva nastavnika? Koji je pedagoški pristup potrebno primijeniti u nastavnim metodama i postupcima vrjednovanja učenika? Koje su prednosti, a koji dodatni troškovi i nedostaci poučavanja/učenja s naglaskom na ishode učenja?</p> <p>Koje su implikacije za učenike?</p> <p>Jesu li školski resursi (uključujući opremu) dostatni za djelotvornu provedbu novog kurikuluma?</p> <p>Kako se može pružiti potpora za usvajanje novih pristupa/promjena u kurikulumu u strukovnim školama?</p>

<p>Osnovne faze/pravila</p>	<p>Proces moderiranja fokus-grupe podijeljen je na sljedeće faze:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poželiti dobrodošlicu sudionicima; • predstaviti sebe; • objasniti cilj rasprave; • objasniti pravila fokus-grupe: ne postoji redosljed repliciranja, svi se slobodno javljaju za riječ; svi bi trebali sudjelovati; odgovori trebaju biti povezani s temom; • objasniti zaštitu tajnosti; • objasniti razloge za snimanje; • zamoliti sudionike da se predstave (samo ime); • započeti s pitanjima za raspravu; • rezimirati glavne zaključke; • zahvaliti sudionicima. <p>Pravila fokus-grupe</p> <p>U fokus-grupama sudionici su slobodni replicirati kad god žele, ali ključno je da svi sudjeluju što je više moguće. Stoga, moderator fokus-grupe ne bi trebao sputavati sudionike, već osigurati atmosferu koja će potaknuti sve prisutne da se uključe u raspravu. Moderator bi trebao voditi računa o osobama koje dominiraju raspravom, odnosno o onima koji se udaljavaju od teme. Moderator bi trebao imati na umu tri temeljna pravila: a) ne udaljavati se od teme, b) održavati intenzitet rasprave i c) iznositi zaključke.</p> <p>Tajnost</p> <p>Sudionicima je potrebno objasniti da će se njihova mišljenja (izražena tijekom rasprave) držati u tajnosti te da se niti jedan sudionik neće dovesti u vezu s nekim mišljenjem.</p>
<p>Konkretno uloge</p>	<p>Moderator vodi fokus-grupu. Moderator bi trebao biti dobro informiran o temama i cilju evaluacije, trebao bi biti upoznat s osnovnim tehnikama za postizanje interakcije u grupi.</p> <p>Izvjestitelj/promatrač:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bilježiti ključna mjesta u raspravi; • podsjetiti moderatora/sudionike da na <i>flipchart</i>-papir zapišu glavne poveznice, ideje, nova saznanja i ozbiljnija pitanja.

Nastavna pomagala i oprema za izvođenje nastave strukovnih predmeta/didaktička oprema						
Zadovoljavaju li nastavna pomagala i oprema opće obrazovne/pedagoške standarde te jesu li takva da potiču usvajanje ključnih vještina i kompetencija predviđenih relevantnim standardom zanimanja/standardom kvalifikacije. Jesu li u skladu s ishodima učenja iz kurikuluma?						
Koristi li škola industrijsku opremu ili specijaliziranu didaktičku opremu?						
Ima li pilot-škola dovoljno financijskih sredstava za troškove održavanja opreme za izvođenje nastave strukovnih predmeta/didaktičke opreme? Postoji li zaliha sirovih materijala (ako se koriste) po "razumnoj" cijeni? Mogu li se "standardni" materijali nabavljati iz lokalne zajednice (moguće donacije, npr. kroz suradnju s lokalnim vlastima ili poslodavcima)?						
Koriste li strukovni nastavnici nastavna pomagala i opremu na odgovarajući način?						

LITERATURA

Cedefop. *Indicators in Perspective. The Use of Quality Indicators in Vocational Education and Training*. European Union (No 1708, HX-12-98-069-EN-C).1998.

Cedefop. *Key figures on vocational education and training*. European Union. 2003.

Cedefop. *The Shift to Learning Outcomes. Conceptual, political and practical development in Europe*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. 2008.

Cedefop. *Evaluation of Eurostat education, training and skills data sources*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. 2008.

Cowie, B., & Hipkins, R. *Curriculum implementation exploratory studies: Final report [Electronic Version]*. 2009.

European Commission. *Selection and Use of Indicators for Monitoring and Evaluation – Volume 2*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. 1999.

European Training Foundation. *Development of Standards in Vocational Education and Training*. Volume 1. Turin. 1998.

European Training Foundation. *Key Indicators, Educational Indicators and Policies: A Practical Guide*. Turin. 2003.

European Training Foundation. *Key Indicators on Vocational Education and Training* Turin. 2010.

EU VET-3 project Bosnia and Herzegovina. *Handbook on Pilot-testing, Monitoring & Evaluation of Modular Curricula - An Outline off Methodology*. Standing Committee on VET Curriculum Development and Training. Sarajevo. 2008.

EU VET Reform Programme – Phase II (2008), Serbia. *Methodologies for the Development of Competence-Based Modular Curricula in VET*. 2008.

Fullan, M. (Ed.). *Curriculum implementation and sustainability*. Sage. Los Angeles. 2008.

Gillham, B.. *Developing a questionnaire*. Continuum. London. 2000.

Grootings, P. and Nielsen, S. (eds.). *The role of teachers in vocational education and training reforms: professionals and stakeholders*, ETF Yearbook 2005, European Training Foundation. Turin. 2005.

Hargreaves, A., Lieberman, A., Fullan, M. & Hopkins, D. (eds.). *International handbook of educational change*. Part one. Dordrecht : Kluwer Academic Publishers. 2000.

James, N. *The use of email interviewing as a qualitative method of inquiry in educational research*. British Educational Research Journal, 33(6), 963-976. 2007.

Marsh, C.J. *Planning, management, and ideology: key concepts for understanding curriculum 2*. The Falmer Press. London. 1997.

Masson, J.R; McBride, V.. *Learning from Diversity. EU developments in VET and partner Countries*. European Training Foundation. Turin. 2006.

Ministry of Foreign Affairs of Denmark - DANIDA. *Manual for Output and Outcome Indicator System*. Copenhagen. 1999.

Nielsen, S. Nikolovska, M. *Quality in Vocational Education and Training: Modern Vocational Training Policies and Learning Processes*. ETF Yearbook 2007. European Training Foundation. Turin. 2007.

OECD. *Education at a Glance. OECD Indicators*. Paris. 2010.

OFSTED (Office for Standards in Education). *A Handbook for Inspecting Secondary Schools, with Guidance on Self-Evaluation*. Norwich. 2000.

OFSTED (Office for Standards in Education). Curriculum innovation in schools (070097), Norwich, UK; www.ofsted.gov.uk/publications/070097. 2008.

Ornstein, A. and Hunkins, F. *Curriculum: Foundations, principle and issues*. Boston, MA: Allyn & Bacon. *Chapter 10: Curriculum implementation*. 1998.

Parkes, D.; Nielsen, S. *The Reform of Vocational Curricula. Outcomes of the ETF Peer Reviews in Bulgaria, Bosnia and Hertegovina, The Former Yugoslav Republic of Macedonia and Serbia*. Luxembourg: European Training Foudation, Office for Official Publications of the European Communities. 2006.

Stufflebeam, D.L. The CIPP Model for evaluation. In Kellaghan, T and Stufflebeam, D.L. (eds). *International Handbook of Educational Evaluation*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers. 2003.

UNDP. *Handbook on Monitoring and Evaluating Results*. UNDP Evaluation office. New York. 2002.

Van den Akker, J., & Verloop, N. *Evaluation approaches and results in curriculum research and development in The Netherlands*. *Studies In Educational Evaluation*, 20(4), 421-436. 1994.

World Bank. *Monitoring and Evaluation: Some Tools, Methods and Approaches*. http://www.worldbank.org/oed/oed_approach.html . 2004

